

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY XII.

BARCELONA 30 D' ABRIL DE 1889.

NÚM. 126.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS.—Pera'ls no socis, 1'50 pessetas al any.—Número sol, 25 cénts.
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuben dirigirse totas las comunicacions, y en la libreria de Verdaguer.

TORN DE CONFERENCIAS

Juny 7.—Notas arquitectónicas sobre las iglesias de Tarrassa.—D. Joseph Puig y Cadafalch.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Maig 17.—Vetllada literaria en honor als socis premiats en los Jochs Florals d' enguany

» 24 —Sessió preparatoria de la excursió á Ortons y Monistrol de Noya.—Lectura de la Memoria d' una excursió al caseriu de la Roca de Palancá, per D. Joaquim de Gispert.

» 26.—Excursió á Ortons y Monistrol de Noya.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES D' ABRIL.

DELEGATS

D. Carles Aulet, á Besalú.

» Francisco Pozo, á San Salvador (América.)

EXCURSIONS

(*Extracte.*)

VISITA AL MUSEU-ARMERÍA DE D. JOSEPH ESTRUCH, (oficial) 24 de Febrer de 1889.

Assistència dels Srs. Ubach, Auléstia, Barallat, (H.) Cornet, Caturineu, Carreras y Candi, Casades, Flos, Guasch, Gaza, Llopis, Oliver, Palau, Roig, Sabet y Viure, y Sogués.

Lo diumenge dia 24 de Febrer, visitá oficialment nostra ASSOCIACIÓ la armería de D. Joseph Estruch. A la hora convinguda sortí de nostre local la mentada comissió, que 's dirigí envers lo lloch ahont se troba la armería—edifici recentment construït de planta, y apropiat per aquest objecte, en un dels llocs més bells de nostra ciutat, tocant la grandiosa plassa de Catalunya y donant sa fatxada, d' estil senyorial de nostra edat mitjana, á la cada dia més embellida rambla d' aquell nom. Com abans tenim indicat, ni 'l lloch ni la construcció podian esser més encertats, en termes que ja 's predisposa al visitant pera no figurarse trobar un aplech vulgar, y certament per la migrada descripció que après ne ferém, ja 's veurá que apar impossible que un particular hagi pogut aplegar exemplars de tanta válua y en nombre tan considerable.

Es d' agrahir que la iniciativa particular arribi á formar col·leccions tant interessants com la que 'ns ocupa, y son de llohar quant se facilita sa diaria visita; y 's comprenen y estiman doblement aquestas facilitats quan, malgrat esser Barcelona la primera ciutat d' Espanya, no s' han preocupat may nostres governs de lo que son necessaris aquets museus pera ilustrar las diferents branques de la arqueología, podent consultar los originals del bon gust, que per sort deixaren en variadíssims rams, aquellas generacions que ab tant art embutian lo ferro y 'l treballavan com si fos fanch, com vuydavan y brodavan la pedra ab los mil primors de sa celebrada fantasía.

Lo Sr. Estruch, tenia de temps son museu en lo carrer dels Ases d' aquesta ciutat, y al terminarse l' edifici aixecat á posta com ans havem dit, lo trasladá en l' any 1887, guanyant en artística visualitat y facilitant sa comprensió, gracias al ordenat y erudit ca-

tálech, que 's ven al que desitji adquirirlo, per lo preu de deu rals. Al ingressar en lo vestíbul té de curiós lo reixat que 'l tanca, còpia d' un d' aquestos travalls de serrallería que tantas voltas havem admirat en las capellas claustrals de nostra Catedral Basílica.

En lloch enlayrat de la fatxada del museu s' hi llegeix ab caràcter apropiat l' escayent lema: *Pro patria et honore*, y baixant los tres grahons pera salvar lo desnivell del vestíbul al sol de la sala armería propiament dita, que pera que s' en puga fersen cárrech qui no la coneix, transcribim llurs midas: 21'60 metros de llarch per 9'50 d' ample, rebent sa iluminació zenital per oberturas convenientment disposadas, que justament ab lo tó calent de la pintura de las parets, fan ressaltar las armas y las armaduras, molt particularment las coleccions de fullas de las primeras, que disposadas en formas radiants, hi son nombrosíssimas, desde la del feixuch mandoble á la de lleuguera daga. Per lo catálech qual impresió porta la data del prop any passat, veyém forman la colecció 1207 exemplars, y tenint en compte l' esment que ha presidit á son aplech, be 'ns tenim que fer cárrech de sa indiscutible importancia. En lo centre de la sala cridan la atenció unas culebrinas y canons disposats sobre llurs curenyas, aixís com uns maniquís de guerrers ab apropiadas armaduras, y en actituts de combatre ó bornar, que per sas posas adecuadas nos trasportan á presenciar aquellas lluytas en que la forsa y la destresa, servian quelcom més pera combatre, puix encar que hi haguessen, com hi havian, bons y certers ballesters, no obstant no succehía com en nostres temps en que 's mesura la importancia d' una arma de foch per los més tirs qu' etjega en un segon y á més llunyana trajectória .. á uns quants mils metres, quant totjjust pot ovirarse l' estol del enemich.

Molt rato 's passá en la contemplació del gran nombre d' armas que disposadas artísticament forman variats plafons en las parets, permetent lo poder apreciar en cada hu d' ells las similars; llargas llansas estableixen la divisoria d' uns y altres, y hermosos penons y senyeras en la part superior contribuheixen á donar més bellesa al conjunt formant gay dossier de tan preciats objectes. Allá 's contemplan armas de tota mena, desde las que usavan nostres passats en sa gloriosa lluyta pera derrocar al serrahí dels regnes espanyols de que s' havia apoderat, á las conquistadas á

eixos meteixos en sa propia morada del Africa en l'any 60: la arma del execrable y rastrer criminal que amparantse de la pacífica forma de Sant Crist, amagava en sos brassos lo ferro feridor, té son lloch junt al cint del gladiador romá y á la fusta que trencava lo caballer en sos belicosos jochs; s' hi veuhen la espasa de pom vermell usada per lo *torero* espanyol, las ballestas de torn, fletxas y llansas dels pobles salvatges, la arma del Assiátich com la del Oceánich, l' arch y la espingarda, lo trabuch y 'l foguer, la corassa y capéll, ab tota sort d' armas que hi tenen son lloch, y n' hi ha en no escassos exemplars sino en una profusió que, al mirarne tantas de juntas y de tan valer, casi fa disminuir al visitant la importancia de son indiscutible mérit.

La visita deixá sobradament complascuts als visitants, los que també 's delectaren en la contemplació d' algunas hermosas fotografías de quelcom de lo més notable que posseheix lo museu, y que segons se 'ns digué, formarán part del nou Catálech que s' está confeccionant, y tindrà altra disposició encara més explícita que l' actualment publicat, y ja que parlém de catálechs, fora molt d' agrahir que aprofitant la erudició del Sr. Estruch, completés l' estudi de marcas de fàbricas quals facsímils van en l' actual, fent un historial de las meteixas, lo que á ell li fora fácil donada sa competencia, y omplenaria un buyt que 'ls aymadors aprofitarian, y Catalunya mostraria lo que fou en mellor temps la molt celebrada en llur especialitat vila de Ripoll.

SANT FELIU DE GUIXOLS, SANTA CRISTINA DE VALL D' ARO, LLAGOSTERA Y VIDRERAS (oficial), 23, 24 y 25 Mars 1889.—(Continuació.)

Reposaren los excursionistas en lo mas de Santa Escolástica (1 hora de Sant Feliu), desde ahont se disfruta lo panorama esmentat, mercés á la ben escullida situació del casal, sota 'l que s' estima una fondalada atapahida de vegetació. Desde aquest punt, anaren pujant la serra, sempre rodejats de suredas per tot arreu,

quedant sorpresos, al assolir un planell, davant de la soptada aparició de *Sa pedra alta*. Lo paisatge que enclou lo siti ahont la fantástica pedra bamboleja primparada dalt d'una restallera de rocas, abocantse á pich d'estimbarse en las afraus de Solius, que inextricable vegetació amagan; la estranya silueta de las montanyas properas que tanca l'espai, allargant son macís esquenall, cobert de boscuria á una considerable distancia; la soletat del lloch; la quietut que hi regna; causan al esperit certa basarda, ferint la imaginació follia d'encantaments y bruixerias...

Consisteix *Sa pedra alta* en una roca, que tindrà prop de cent toneladas de pés, en forma de martell ó enclusa, posada en equilibri dalt d'un pilot de rocams que en vertical escambell la aixecan sobre 'l planell de la montanya, restant aislada completament. A sos peus la embullada vegetació boscatana vesteix arreu tota la feréstega rodalia, presidida per aquell gegant monolito. ¿Es aquest un monument megalítich ó un capritxo de la naturalesa? ¿La mà del home ha disposat aquell estrany cimbell de rocas surmontadas per l'informe carreu en primparat equilibri? No es aquest extracte de la excursió que relatem, lloch á propòsit pera questionar sobre aquest interessant assumpto; deixantlo al encarregat d'escriuren la memoria.

Ab recansa deixavan los excursionistas lo lloch de *Sa pedra alta*, propietat de ca 'n Creixell de Solius, qual amo conserva ab cuydado aquell monument (ó lo que sia), haventhi fet posar, pera cridar la atenció del vianant, un penell y una cadena pera facilitar la pujada fins dalt de tot del rocam. A la hora baixa retornavan á Sant Feliu, pel meteix camí d'anada, dirigintse cap á la ermita de Sant Telm, que com s'ha dit, vigila la vila desde un baix serrat á la part S. O. del port. Modern es l'edifici y sense cap detall artístich en son exterior, no podent dir res de son interior per estar tancada la capella en aquella ocasió. Desde aquest lloch se gosa d'un bell panorama, especialment per la part que mira al mar. Los espadats rocams de la costa, retallant aquesta en innumbrables y desiguals caps y promontoris, que abrigan bonicas calas, fins lo cap de Tossa, qual vila s'ovira arraserada al fons de placévola badia, al confí de mitjorn; la estensíssima planura del mar; los rocams que separan las polidas vilas de Sant Feliu, Palamós y Pa-

lafrugell; y la vista, quasi á vol d' aucell, d' aquella població, posada sota Sant Telm com un pitxer de blanquíssimas flors; real-sat tot per la indecisa moradencia claror de la hora baixa, robavan talment lo cor davant d' un panorama difícil de descriure y qual recort se conserva sempre dolsament.

Lo dia següent, 25, á las 8 del matí, emprengueren, ab tartana, la marxa cap á *Santa Cristina de Vall d' Aro*, poble situat prop la carretera, del que se n' han separat algunas casas formant al peu d' aquella lo barri de la Taulera. Visitaren la iglesia parroquial, que rodejada d' escás vehinat, se troba no gayre lluny del camí esmentat. La vella construcció románica resta avuy del tot desconeguda en son exterior mercés á la més deplorable reforma; y en quant á son interior ve format per una no molt espayosa iglesia ab duas naus, comunicantse per medi de tres archs en plena cintra, venint reforsada la volta de canó per altres tres archs. Tot respira pobresa d' execució y lo feixuch modo de fer del románich. L' emblanquinat y las modificacions que ha sofert la iglesia que *'ns ocupa privan de determinar, ab tota certesa, sa verdadera época.* Dos retaules del sigle XVI tapan los ábsides de las naus esmentadas, los quals restan poch menys que invisibles per lo enfosquidas que están llurs pinturas. La pica de batejar y una curiosa mesura del blat pera la percepció del delme parroquial, que 's troban al entrar, á má dreta y esquerra respectivament, cridan la atenció; únichs detalls que s' han salvat d' altres temps, ja que manifestá lo deferent senyor rector haver sigut robada la iglesia de sas joyas y objectes de valor; afirmant la opinió dels excursionistas de que *la fábrica actual del temple no es més llunyana del sigle XII.* No haventhi res mes á veure al poble, se dirigiren cap á Llagostera. Aquesta vila porta ben bé lo segell de duas épocas. Dalt d' un cónich y aïslat turó s' alsa sa espayosa iglesia parroquial, exemplar del sigle XVII, ab bona fatxada de pedra y esculturada porta, ampla nau coberta de volta lleugerament apuntada en que s' hi encrehuan prims aristons. L' altar major y 'ls de las capellas laterals, quasi tots d' aquella centuria, contribueixen á donar caràcter á la construcció. Un trast de muralla ab una torra, recordan la fortificació que coronava lo turó, desde qual lloch, mirant de Tramontana á Llevant s' hi gosa un ampla panorama, limitat al

lluny per la grandiosa silueta dels Pirineus, ovirantse més properas las serraladas que dominan las comarcas olotina y gironesa, la Selva y l' Ampurdá. En la suau vessant del turó s' hi agrupan las pocas casas antigas que 's conservan á Llagostera, extenentse la part nova de la vila al peu d' aquell en sa banda de Mitjorn, de manera que venint per la carretera de Girona queda amagada pel meteix turó la vila de nostres temps. Res, baix lo concepte artístich ó arqueològich hi ha què veurehi en ella, així es que, sense deternirse gran estona, tornaren á empendre sa via los excursionistas.

Per un descuidat camí vehinal, que parteix de Llagostera, se dirigiren envers Vidreras. Lo paisatge si bé poch accidentat es, ab tot, bastant agradable mercés als boscos de suros que ombrejan una considerable extensió d' aquella comarca, aclarintse la vegetació pe'ls indrets de Mitjorn, pera donar lloch á estesos camps de conreu entre qual xamosa verdor del blat naixent hi blanquejan, de tant en tant, grandiosos masos. Per aquell indret, limitan l' espay baixas serretas vestidas de bosch, que vigilan las bellas planurias de la Selva y las baixas terras ahont hi platejavan las ayguas del estany de Sils. Deixat lo pas de *ca 'l Companyó* de Santa Seculina, se troba l' embrancament ab lo camí que mena fins á Tossa, y mes endavant lo que porta á Caldas de Malavella; ovirantse, á má esquerra, dalt del serrat, la ermita baix la advocació d' aquella Santa, y en la plana, lo *mas Poch*, després lo *mas Aulet*, *ca 'l Colomé*, lo *mas Llobet* y altres pagesias que animan y acompanyan aquella agradosa encontrada. Ben tost trobaren la frescal riera de Vidreras, vorejada d' albarda que 'l camí segueix una bella estona, ovirantse, á poch tret, á la part esquerra, las imponents runas del castell de Vidreras, de qual construcció s' en conservan grans panys de muralla ab quatre fortas torras. Arribats á Vidreras, reposáren en aquest lloch, després d' una jornada de prop de cinch horas. Res hi ha que visitar en lo poble citat, així es que tot seguit d' haver dinat en l' hostel de *ca 'n Bruno*, se dirigiren ab lo carro que fá 'l servey ordinari fins la estació de Sils, pera esperar lo tren que conduhí á Barcelona nostres consócis, arribanthe felisment á las 8 del vespre.

Lo senyor Casas, delegat á Sant Feliu, feu lo donatiu pera la ASSOCIACIÓ de duas fotografias de *Sa pedra alta*, adquirintse ade-

més los goigs de Santa Cristina; y lo senyor Castellet tragué algunes vistas fotogràfiques d'aquella vila y de Llagostera.

NOVAS

Lo dimars 23 del present celebrá la CATALANISTA la solemne Sessió dedicada á Sant Jordi Patró de Catalunya, com anyalment acostuma en dita diada.

Adornavan severament la testera del local, arreglat baix la direcció del individu de la Directiva Sr. Flos y Calcat, un aplech de ben combinadas flors que formavan l'escut de Catalunya, destacantse devant d'ell, la estàtua del Sant Cavaller.

Lo Sr. President D. Francesch Ubach y Vinyeta després d'obrir la sessió, llegí un bonich discurs, feu ressaltar la importancia y significació que té pera 'ls catalans la festa de St Jordi, y las variacions y decadencia que la celebració d'aquesta ha suferit, planyentse no sigui avuy una diada especialment senyalada com ho fou en temps passats, y es de desitjar ho torni á ésser.

Seguidament foren llegidas per llurs meteixos autors las poesias tituladas *La agonia* del Sr. Riera y Beriran, *Lo torb* del Sr. Novellas de Molins, *Santa Eulalia* del Sr. Pons y Massaveu; y *Grecia y Judea* de Mossen Jacinto Verdaguer que llegí lo Sr. Gaza; donantse á coneixer los treballs en prosa, *Estudi artístich-arqueològich del Claustre de la Iglesia de St. Pau*, fragment d'una monografia premiada en los Jochs Florals del any passat, dels Srs. Puig y Cadafalch y Brugués que llegí lo primer de dits autors, y *Noticia sobre arquitectura catalana* per son autor Sr. Palau; y terminá la sessió ab un correcte discurs de gracias del Secretari Sr. D. Francesch Carreras.

Los nombrosos concurrents á la vetllada saludaren ab calurosos aplaudiments á tots los qui en ella prengueren part.

Convidats per nostre consoci lo distingit pintor D. Pere Borrell' visitarem la Exposició que en lo local de las classes, anyalment celebra dels treballs de dibuix y pintura de sos deixebles. L'exàmen de tots los d'enguany, desde 'ls estudis en clá y obscur de cossos geométrichs, fins als de colorit y composició, mostran la pericia del artista que sab guiar al jovent en tals estudis, si aquesta no fos ja de tothom reconeguda y justament adquirida.

En la visita que á l'hora ferem en lo taller del meteix artista, vejerem algunas de sas recomanables obras y en particular un cuadro de rahims tractats com ell sab.

Rébi nostre consoci la mes coral enhorabona y servéixili de satisfacció, no de encoratjament puix no n'hi manca, pera prosseguir en tan profitosa via.